

Informacija o realizaciji aktivnosti i projekata koji se realizuju kroz sistem decentralizovanog i/ili indirektnog upravljanja IPA fondovima

I Ključne aktivnosti sprovedene tokom drugog kvartala 2018. godine u okviru decentralizovanog i indirektnog upravljanja IPA fondovima

Tokom drugog kvartala 2018. godine, intenzivno se radilo na sprovođenju aktivnosti u vezi zatvaranja Operativnih programa Regionalni razvoj i Razvoj ljudskih resursa 2012-2013, koji se sprovode u okviru decentralizovanog upravljanja sredstvima iz IPA komponenti III i IV.

Imajući u vidu da je krajnji rok za zatvaranje programa Regionalni razvoj i Razvoj ljudskih resursa kraj tekuće godine, organizovani su tehnički sastanci između Upravljačkog tijela, tijela Operativne strukture i drugih ključnih tijela, u cilju definisanja narednih koraka, rokova i zaduženih tijela za njihovu realizaciju. S tim u vezi, sva IPA tijela uključena u upravljanje navedenim programima počela su sa pripremom relevantne dokumentacije iz djelokruga svoje nadležnosti. Takođe, predstavnici Upravljačke strukture počeli su sa sprovođenjem kontrola na licu mjesta u Ugovornim tijelima, u cilju provjere funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole, ali i ocjene prihvatljivosti troškova koji će u krajnjem biti prijavljeni Evropskoj komisiji. Kontrole na licu mjesta predstavljaju aktivnost koja će se sprovoditi u kontinuitetu sve do zatvaranja programa.

Nadalje, imajući u vidu da se kroz indirektno upravljanje trenutno sprovodi devet programa, a da se u narednom periodu očekuje dobijanje samostalnog upravljanja za još četiri programa, u toku drugog kvartala aktivnosti su bile usmjerene na sprovođenje tenderskih procedura i procedura ocjene ponuda, koje će, u krajnjem, rezultirati i potpisivanjem ugovora i početkom implementacije ugovora u okviru aktuelnih programa. Sa druge strane, fokus je bio i na pripremnim aktivnostima za dobijanje samostalnog upravljanja za nove programe.

Kako su pravila i procedure za upravljanje IPA sredstvima definisane u Priručnicima o procedurama za relevantne programe, pored kontinuiranog rada na unaprijeđenju aktuelnih verzija, na osnovu stečenih iskustava i preporuka Revizorskog tijela, uz ekspertsku podršku koja je na raspolaganju kroz projekat tehničke podrške „Jačanje kapaciteta crnogorskih organa za proces pristupanja EU i korišćenja Instrumenta za pretprijetnu pomoć II“ iz EUIF programa, u proteklom periodu rađeno je na dodatnom unaprijeđenju procedura i, kroz praktične treninge, obukama za primjenu istih u praksi.

Redovno se, i u rokovima, sprovode aktivnosti propisane Priručnicima o procedurama, a koje se odnose na izvještavanje o nepravilnostima, pripremu planova za posjete na licu mjesta od strane svih relevantnih institucija, redovno se vodi evidencija o nastalim kadrovskim promjenama u sistemu IPA, evidencija o uočenim slabostima u sistemu, odobrenim izuzećima od procedura, kao i o prepoznatim rizicima i modalitetima njihovog daljeg praćenja i otklanjanja. Takođe, redovno i u rokovima sprovode se aktivnosti u dijelu finansijskog upravljanja sredstvima EU i finansijskog izvještavanja prema Evropskoj komisiji.

Kada je riječ o kadrovskim promjenama u dijelu ključnih pozicija vezanih za indirektno upravljanje IPA sredstvima, imenovan je novi Nacionalni koordinator za IPA-u (tzv. NIPAK). Naime, Vlada Crne Gore je na 78. sjednici, održanoj 24. maja 2018. godine, na dužnost zamjenice glavnog pregovarača – nacionalne IPA koordinatorke imenovala gospođu Ivanu Glišević Đurović, raniju generalnu direktoricu za evropske fondove u Ministarstvu evropskih poslova. Imajući u vidu da pokrivenost funkcije NIPAK-a predstavlja jedan od ključnih kriterijuma za samostalno upravljanje IPA sredstvima, te da je, između ostalog, NIPAK ovlašten da u ime države potpisuje Finansijske sporazume sa EU, imenovanje novog NIPAK-a je veoma važan korak kako se ne bi ugrozila dostupna sredstva kroz IPA programe koja su na raspolaganju Crnoj Gori kroz već potpisane Finansijske sporazume, ali i sredstva koja su potencijalno na raspolaganju kroz nove Finansijske sporazume, čije se potpisivanje očekuje u najskorijem roku.

Nakon imenovanja NIPAK-a od strane Vlade Crne Gore, shodno svojoj obavezi i nadležnosti, Nacionalni službenik za ovjeravanje je obavijestio Evropsku komisiju (sve nadležne direktorate) o nastaloj promjeni, uz zahtijevanu prateću dokumentaciju.

Promjene u okviru organizacije rada državne uprave aprila 2018. godine, kada je ukinuto Ministarstvo evropskih poslova, negativno su uticale na organizacionu strukturu koja je uspostavljena za funkcionisanje programa prekogranične saradnje, a koja je potvrđena od strane Evropske komisije i imenovanog rukovodioca operativne

strukture za programe prekogranične saradnje, tzv. Head of Operating structure (HOS). S tim u vezi, a u skladu sa promjenama u organizacionoj strukturi i novim rješenjima na državnom nivou, biće uspostavljena tijela i imenovane ključne osobe u dijelu IPA programa prekogranične saradnje. Nakon uspostavljanja sistema u tom dijelu, shodno svojoj obavezi i nadležnosti, Nacionalni službenik za ovjeravanje će obavijestiti Evropsku komisiju o novim rješenjima nastalim usljed gore pomenutih promjena. Važno je napomenuti da Evropska komisija, usljed većih organizacionih promjena, kao što je pomenuta, može suspendovati povjerenu akreditaciju i na taj način suspendovati dostupna sredstva.

Na osnovu navedenog, u ovom dijelu važno je podsjetiti da svaka promjena koja može imati implikacije na uspostavljeni IPA sistem mora biti sprovedena u konsultacijama sa Nacionalnim službenikom za ovjeravanje, koji vrši procjenu uticaja nastale promjene na sistem i o tome obavještava Evropsku komisiju. U tom smislu je neophodno naročito posvetiti pažnju poštovanju odredbe Poslovnika rada Vlade kojom se za organizacione izmjene mora dobiti saglasnost Nacionalnog službenika za ovjeravanje.

Nacionalni službenik za ovjeravanje, na osnovu dinamičkih planova i drugih sistema informisanja od strane relevantnih institucija, konstantno prati otklanjanje nedostataka. Na osnovu analize dinamičkih planova i drugih izvora podataka, uočeni su određeni problemi u otklanjanju nedostataka vezanih za kašnjenja u implementaciji ugovora za Operativni program regionalni razvoj, kao i kašnjenja u fazi ugovaranja projekata iz Godišnjeg akcionog programa 2014.

Nadalje, velike kadrovske fluktuacije izuzetno utiču na ostvarivanje rezultata u implementaciji IPA programa.

Kako se redovno prati i ažurira pregled zaposlenih u IPA strukturama i isti dostavlja Evropskoj komisiji, važno je napomenuti da je u pojedinim IPA tijelima uočeno da ne postoji dovoljan broj zaposlenih kako bi se ispoštovali principi podjele dužnosti i tzv. princip kontrole četiri oka.

Naročito se ovo odnosi na Direkciju javnih radova koja je prepoznata kao Ugovorno tijelo za programe i akcije koji se odnose na sektor životne sredine, sektor saobraćaja i u dijelu infrastrukturnih projekata iz programa za obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike. Osaživanje kapaciteta Direkcije javnih radova je od izuzetnog značaja, naročito ako se uzme u obzir činjenica da je u prethodnom periodu Direkciju napustilo 5 osoba obučanih i primarno zaduženih za IPA zadatke.

Evropska komisija je tokom 2017. i 2018. godine ukazivala na značaj problema informatičke sigurnosti, kao i na činjenicu da je neophodno podići svijest o ovom problemu u cilju poboljšanja IT sigurnosti u IPA procesima i funkcionisanju sistema uopšte. Na osnovu revizorskog izvještaja o usklađenosti sistema sa ISO standardom 27002, smjernica tj. Okvira od 17 osnovnih pravaca neophodnih za praćenje preporuka u ovoj oblasti Direktor za upravljačku strukturu je, u saradnji sa Ministarstvom javne uprave, pripremio Akcioni plan koji obuhvata mjere koje će unaprijediti ambijent u dijelu upravljanja sigurnosnom nadogradnjom, neadekvatnog planiranja neprekidnosti poslovnih procesa i procesa u slučaju vanrednih situacija (Disaster Recovery), neadekvatne politike, procedure i prakse u vezi ažuriranja i skladištenja podataka i ponovnog uspostavljanja sistema, informatičke sigurnosti, nepostojanja vlasništva, nedostatka svijesti o informatičkoj sigurnosti, IT obrazovanja, obuka i dr.

Finalni nacrt Akcionog plana dostavljen je na komentare Generalnom direktoratu Evropske komisije za susjedsku politiku i pregovore o proširenju (DG NEAR-u), 26. marta 2018. godine. DG NEAR je dostavio procjenu kvaliteta pripremljenog Akcionog plana 05. juna 2018. godine, u kojem je istaknuto mišljenje da je generalno plan pripremljen adekvatno sa napomenom da je u pojedinim djelovima potrebno dodatno usklađivanje u okviru pojedinačnih mjera, na način razvijanja mjerljivih indikatora uspješnosti sprovođenja Akcionog plana. Finalni dokument će biti dostavljen Vladi na usvajanje odmah nakon konačnog usaglašavanja dokumenta sa preporukama DG NEAR-a. Nacionalni službenik za ovjeravanje i Ministarstvo javne uprave će u istom materijalu Vladi predložiti sastav radnog tima koji će pratiti implementaciju mjera pomenutog Akcionog plana.

Kašnjenje u ispunjenju zaključaka iz ranije Informacije bilo je uslovljeno iščekivanjem komentara od strane DG NEAR-a. Vlada Crne Gore biće izvještavana o preduzetim aktivnostima iz Akcionog plana na polugodišnjoj osnovi.

Ključni nedostaci sa kojima se IPA tijela suočavaju odnose se na:

- *kašnjenja u implementaciji i završetku ugovora iz Operativnog programa Regionalni razvoj;*

- kašnjenja u sprovođenju tenderskih procedura i procedura ocjene ponuda, što u krajnjem rezultira i potencijalnim kašnjenjima u potpisivanju ugovora iz Godišnjeg akcionog programa za 2014. godinu;
- visok nivo fluktuacije kadrova u pojedinačnim IPA tijelima, sa posebnim akcentom na značajan odliv kadra u Direkciji javnih radova kao jednom od Ugovornih tijela u okviru decentralizovanog/indirektnog upravljanja;
- nedovoljno razvijena motivaciona politika i politika zadržavanja postojećeg kadra u strukturama IPA;
- nedovoljno razvijena i primijenjena politika IT bezbjednosti i politika upravljanja dokumentacijom na nivou IPA tijela.

II Status ugovorenih projekata i saniranje glavnih rizika po pitanju neiskorišćenosti finansijskih sredstava koja su na raspolaganju i kašnjenja u fazi ugovaranja i implementacije

Operativni program „Regionalni razvoj 2012-2013“

Kroz Program je finansirano sprovođenje infrastrukturnih projekata, i to iz oblasti zaštite životne sredine i saobraćaja. Pored infrastrukturnih projekata, dio sredstava iz Programa bio je namijenjen projektima tehničke pomoći za Operativnu strukturu navednog Programa. Krajni rok za potrošnju EU dijela sredstava u okviru ovog Programa bio je 31. decembar 2017. godine. Krajnji rok za implementaciju ugovora, uz obavezu finansiranja troškova nastalih nakon 2017. godine iz nacionalnog budžeta i krajnji rok za zatvaranje Programa jeste 31. decembar 2018. godine. Imajući u vidu navedeno, tekuća godina se može posmatrati kao ključna godina u kojoj će biti poznat stvarni učinak ostvaren kroz Operativni program „Regionalni razvoj 2012-2013“. Treba istaći da je iz ovog Programa do kraja 2017. godine realizovano 13 ugovora, mahom ugovora o uslugama i jedan ugovor o radovima. Ukupna realizovana vrijednost ugovora iznosi cca. 21 milion €, od čega je EU dio sredstava cca. 18 miliona €.

Ugovori koji nisu u cjelosti realizovani u planiranom roku predmet su realizacije u 2018. godini i to:

- Projektovanje i izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Berane – rok za završetak izgradnje postrojenja bio je 26. maj 2018. godine. Međutim, kako dinamika izvođenja radova od strane Izvođača nije bila na zadovoljavajućem nivou, radovi nisu završeni u planiranom roku. S tim u vezi, novi rok za završetak radova jeste septembar 2018. godine. Međutim, treba istaći da i u ovom trenutku radovi kasne u odnosu na Plan rada, što će svakako uticati i na prolongiranje probnog perioda nakon završetka radova. Dodatni rizik za završetak implementacije ugovora jesu neslaganja između nadzora i izvođača, zbog čega je neophodno imenovati Odbor za rješavanje spornih pitanja (DAB) i arbitra kao posrednika u rješavanju neslaganja između nadzora i izvođača, što će dovesti do dodatnih troškova po osnovu ugovora. Uslovi ugovora propisuju da imenovanje osobe koja će biti angažovana kao arbitar vrši predsjednik FIDIC organizacije, ukoliko Direkcija javnih radova (DJR) i izvođač ne postignu dogovor u dijelu imenovanja. U skladu sa dogovorom sa mjesečnog sastanka održanog 17. maja 2018. godine, DJR i izvođač su, na insistiranje Delegacije Evropske Unije, postigli dogovor da upute zahtjev FIDIC predsjedniku nakon definisanja svih spornih pitanja. Troškovi imenovanja DAB arbitra od strane FIDIC predsjednika iznose 1.716,00 €, a plaćaju se u procentu 50% Izvođač – 50% DJR. Nakon imenovanja arbitra od strane FIDIC predsjednika, strane u sporu potpisuju tripartitni ugovor sa imenovanim arbitrom, a u ugovoru se definiše cijena usluga po danu. Cijena usluga arbitra na dnevnoj bazi iznosi oko 3.000,00 €. Troškovi dnevnica arbitra se plaćaju takođe u odnosu 50 % Izvođač – 50% DJR. Iznos konačnih troškova zavisi od predmeta, broja i kompleksnosti sporova. Bitno je napomenuti da angažovanje DAB arbitra ne daje za pravo Izvođaču radova da obustavi radove do rješavanja istih;
- Rekonstrukcija i izgradnja kanalizacione mreže u opštini Berane - planirani rok za završetak izgradnje kanalizacione mreže jeste oktobar 2018. godine. Treba istaći da, od početka realizacije ugovora, saradnja sa projektantom nije na zadovoljavajućem nivou. Jedan od ključnih problema u vezi sprovođenja ugovora jeste odlaganje dostavljanja rješenja za izmjenu projekta od strane projektanta, što je posljedica loše urađene projektne dokumentacije, pa to može dodatno uticati na produženje roka za završetak radova i dodatne troškove;
- Revizija projektne dokumentacije i nadzor nad izvođenjem radova za ugovor Projektovanje i izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Berane i ugovor Rekonstrukcija i izgradnja kanalizacione mreže u opštini Berane - u toku su aktivnosti na realizaciji ugovora. Sprovođenje ugovora i dalje prati izuzetno loša realizacija ugovorenih obaveza od strane nadzornog organa;

- Unapređenje sistema vodosnabdijevanja u opštini Berane - rok za završetak radova bio je sredina maja 2018. godine. Međutim, usljed neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, koji su preduslov da se najbitniji objekat u vodovodnom sistemu – Salača, priključi na elektro mrežu, rok za završetak ugovora nije ispoštovan. U vezi sa navedenim, potrebno je, što hitnije, riješiti imovinsko-pravne odnose. S obzirom na produžetak ugovora o radovima, biće potpisan i Adendum ugovora za nadzor, kojim će se produžiti rok i povećati vrijednost istog;
- Vršenje revizije i stručnog nadzora nad izvođenjem radova na rekonstrukciji elektrovučnog postrojenja Trebešica - aktivnost tehničkog pregleda objekta je u toku, pa se završetak implementacije ugovora očekuje nakon sprovođenja te aktivnosti;
- Izrada glavnog projekta i izvođenje radova na sanaciji odlagališta Vrtijeljka u Prijestonici Cetinje – odlaganje u izvođenju radova usljed loših vremenskih uslova od polovine decembra prošle godine, prekinuto je otpočinjanjem izvođenja radova u martu tekuće godine. U skladu sa dinamikom i planiranim aktivnostima, radovi su završeni. Prema najnovijoj informaciji, datoj od strane projektnog menadžera, radovi su završeni;
- Vršenje revizije projektne dokumentacije i stručnog nadzora nad izvođenjem radova na odlagalištu Vrtijeljka u Prijestonici Cetinje – usljed prolongiranja roka za završetak radova, produžen je i rok za završetak ugovora o nadzoru;
- Izrada Glavnog projekta i izvođenje radova na sanaciji odlagališta Ćafe u opštini Bar – od trenutka obustavljanja izvođenja radova u septembru 2017. godine, nije riješeno pitanje Glavnog projekta, koje predstavlja glavni izazov u sprovođenju ovog ugovora. Odluka o daljim koracima u vezi sprovođenja i završetka ovog ugovora biće donijeta u najkraćem roku;
- Vršenje revizije projektne dokumentacije i stručnog nadzora nad izvođenjem radova na sanaciji nesanitarnog odlagališta Ćafe u opštini Bar - sprovođenje ugovora uslovljeno je sprovođenjem ugovora o radovima;
- Izrada komunikacionog akcionog plana - aktivnosti koje su predviđene projektnim zadatkom nisu još uvijek završene, pa je u toku procedura za produženje roka za završetak ugovora;
- Revizija Master planova za otpadne vode i priprema prvog nacrtu plana za implementaciju specifične direktive za Direktivu o komunalnim otpadnim vodama - planirani rok za završetak ugovora bio je februar 2018. godine. Međutim, imajući u vidu da Ministarstvo održivog razvoja i turizma, kao korisnik projekta, nije zadovoljno kvalitetom pripremljene dokumentacije i prevodom iste, angažovana je druga institucija da završi dokument. Imajući u vidu navedeno, finalno plaćanje po osnovu ugovora ne bi trebalo biti isplaćeno ugovaraču, pa će korisnik projekta pripremiti detaljno obrazloženje svih nedostataka dokumentacije zbog kojih finalno plaćanje ne bi trebalo biti isplaćeno.

Na inicijativu Nacionalnog službenika za ovjeravanje, u saradnji sa Rukovodiocem Operativne strukture za IPA komponentu III i Ugovornim tijelom (Direkcijom javnih radova), u prethodnom periodu intenzivirana je komunikacija sa ugovaračima i nadzornim organima, sa obavezom nedjeljnog izvještavanja o sprovedenim aktivnostima. Dodatno, obavezom pripreme i implementacije dinamičkih planova na mjesečnom nivou, u cilju završetka implementacije gore navedenih ugovora, pojačano je praćenje finalizacije ugovora čija je implementacija u toku. Korektivne mjere su dale određene rezultate, međutim može se zaključiti da i dalje postoje izazovi na polju rješavanja problema vezanih za implementaciju ugovora iz Programa Regionalni razvoj.

Treba istaći da će se, u slučaju intenziviranja aktivnosti i poštovanja postavljenih planova i rokova, implementacija ugovora uspješno finalizovati do kraja tekuće godine.

Međutim, od prestalog broja ugovora čija je implementacija u toku, dva ugovora predstavljaju visoko rizične ugovore za koje postoji rizik da se neće završiti do kraja tekuće godine, a riječ je o ugovorima o radovima „Izrada Glavnog projekta i izvođenje radova na sanaciji odlagališta Ćafe u opštini Bar“ i „Projektovanje i izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Berane (PPOV Berane) – Lot 1“. Imajući u vidu da svaki ugovor o radovima, u cilju vršenja nadzora, prati i ugovor o uslugama, treba istaći da će se produžetak ugovora o radovima reflektovati i na prateće ugovore o nadzoru.

U vezi sa navedenim, potrebno je organizovati sastanke na nivou pojedinačnih ugovora, na visokom nivou, u cilju rješavanja dijela pitanja koja utiču na sprovođenje aktivnosti i završetak implementacije ugovora.

U slučaju neizvršenja ugovornih obaveza, kao i finalizacije ugovorenih projekta, najkasnije do 31.12.2018. godine, kao i za sve aktivnosti koje su započete, a nisu do kraja završene, država će snositi troškove, pa čak i za aktivnosti koje su realizovane i plaćene iz EU sredstava.

Operativni program „Razvoj ljudskih resursa 2012-2013“

Kroz Program je finansirano sprovođenje ugovora u okviru 4 prioriteta, i to iz oblasti zapošljavanja, obrazovanja i socijalne inkluzije, dok je dio sredstava iz Programa namijenjen projektima tehničke podrške za Operativnu strukturu navednog Programa. Krajni rok za potrošnju EU dijela sredstava bio je 31. decembar 2017. godine. Krajnji rok za implementaciju ugovora, uz obavezu finansiranja troškova nastalih nakon 2017. godine iz nacionalnog budžeta i krajnji rok za zatvaranje Programa jeste 31. decembar 2018. godine. Treba istaći da je iz ovog Programa do kraja 2017. godine realizovano 7 ugovora o uslugama iz oblasti zapošljavanja, socijalne inkluzije, nauke i istraživanja, 5 ugovora o nabavci opreme za potrebe srednjih stručnih škola u Crnoj Gori, kao i 23 ugovora o donacijama iz oblasti zapošljavanja i iz oblasti nauke i istraživanja. Ukupna realizovana vrijednost ugovora, do sada, iznosi cca. 3,5 mil € od čega je EU dio sredstava cca. 3,0 mil. €. Treba istaći da ukupna realizovana vrijednost koja predstavlja prihvatljiv trošak za finansiranje iz EU dijela sredstava zavisi od dinamike provjere i odobravanja troškova nastalih u okviru ugovora o donacijama do 31.12.2017. godine, što predstavlja aktivnost koja se sprovodi u toku 2018. godine, pa će ukupna realizovana vrijednost ugovora u okviru ovog Programa biti poznata do kraja tekuće godine.

Ukupno 9 ugovora o donacijama iz oblasti socijalne inkluzije nije završeno u roku i implementacija se nastavila u toku 2018. godine, pa će troškovi nastali tokom ove godine (cca. 152.000,00 €) biti finansirani iz nacionalnog budžeta.

Godišnji akcioni program 2014

Kroz Program je planirano sprovođenje ugovora u oblasti demokratije i vladavine prava, životne sredine i klimatskih akcija, saobraćaja i konkurentnosti i inovacija, u ukupnoj vrijednosti od 22,8 mil €, od čega je EU donacija 20,4 mil €. Do 01. juna 2018. godine, potpisano je 5 ugovora u nadležnosti Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći Ministarstva finansija, kao jednog od Ugovornih tijela za navedeni Program. Pored Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći, Ugovorno tijelo za navedeni Program jeste i Direkcija javnih radova. U domenu svojih nadležnosti, Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći u fazi je sprovođenja tenderskih procedura za ukupno 18 ugovora, dok je Direkcija javnih radova u fazi sprovođenja tenderskih procedura za ukupno 2 ugovora. Aktivnosti koje su uslijedile nakon potpisivanja Finansijskog sporazuma za navedeni Program, a tiču se sprovođenja tenderskih procedura i ocjenjivanja pristiglih ponuda, nijesu se odvijale planiranom dinamikom. Imajući u vidu propisane rokove od strane EU, 10. decembar 2018. godine predstavlja krajni rok za ugovaranje svih projekata u okviru navedenog Programa. S tim u vezi, identifikovan je rizik u pogledu moguće neiskorišćenosti sredstava, odnosno gubitka djela sredstava dostupnih kroz ovaj Program, usljed kašnjenja u pripremi tenderske dokumentacije, sprovođenju tenderskih procedura i procedura ocjene ponuda. Kroz pripremu i implementaciju Dinamičkih planova, prate se svi koraci i sprovedene aktivnosti, kako bi potencijalni rizik od gubitka sredstava bio izbjegnuto ili umanjeno. Imajući u vidu krajnji rok za ugovaranje, odnosno 10. decembar 2018. godine, kao i rizik od gubitka dijela dostupnih sredstava, u narednim mjesecima je potrebno intenzivirati aktivnosti na sprovođenju tenderskih procedura i procedura ocjene ponuda, u cilju dostizanja krajnjeg roka za ugovaranje i umanjenja ili izbjegavanja rizika od gubitka dostupnih sredstava.

Godišnji akcioni program 2016

Finansijski sporazum za ovaj Program potpisan je 22. decembra 2017. godine i time su se stekli formalni preduslovi za implementaciju planiranih akcija. Kroz Program je planirano sprovođenje ugovora iz oblasti jačanja kapaciteta i aktivnosti povezanih sa pravnom tekovinom u sektoru životne sredine i klimatskih akcija i osnaživanja sektora konkurentnosti i inovacija Crne Gore. Program ima finansijsku vrijednost od 26,5 miliona € od čega je EU donacija 22,9 miliona €. Krajnji rok za ugovaranje svih ugovora iz ovog programa je 22. decembar 2020. godine. Planirane aktivnosti u domenu pripreme tenderske dokumentacije, sprovođenja tenderskih procedura i procedura ocjene ponuda, a u krajnjem i ugovaranja i implementacije ugovora, prate se kroz presjek stanja koji se dostavljaju Nacionalnom službeniku za ovjeravanje od strane resornih ministarstava. Imajući u vidu rok za ugovaranje, trenutno ne postoje evidentni rizici, međutim u narednom periodu je potrebno

intenzivirati sprovođenje aktivnosti u okviru ovog Programa, u cilju izbjegavanja pojave rizika od gubitka sredstava dostupnih kroz Program.

Sektorski operativni program za obrazovanje, zapošljavanje i socijalnu politiku (SOPEES 2015-2017)

Potpisivanje Finansijskog sporazuma za Sektorski operativni programa za obrazovanje, zapošljavanje i socijalnu politiku (SOPEES 2015-2017) očekuje se u najskorijem periodu, čime će biti ostvaren formalni preduslov za početak sprovođenja ovog Programa. Resorna ministarstva uključena u upravljanje navedenim Programom su: Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo nauke i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. Ugovorna tijela uključena u upravljanje navedenim Programom su: Direkcija javnih radova i Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći Ministarstva finansija. Ukupna vrijednost Programa iznosi 18 miliona €. Shodno Zaključku Vlade br. 07-1267 od 5. aprila 2018. godine, nadležna ministarstva su preduzela određene korake u cilju pripreme neophodne dokumentacije, ali za većinu ugovora još uvijek nije otpočela priprema projektne dokumentacije, što predstavlja izuzetan rizik da se dostupna sredstva neće iskoristiti u skladu sa postavljenim rokovima. U narednom periodu će se pratiti realizacija aktivnosti u okviru ovog Programa. S tim u vezi, neophodno je pojačati kapacitete u Direkciji javnih radova kao jednom od Ugovornih tijela u okviru Programa, ali i intenzivirati saradnju između Direkcije javnih radova i Ministarstva prosvjete kao nadležne jedinice za upravljanje projektima.

Treba napomenuti da je država u obavezi da opredijeljena sredstva EU kroz ovaj Program potroši poštujući pravilo n+5. To znači da se sredstva EU opredijeljena kroz programsku 2015. godinu moraju utrošiti do kraja 2020. godine, sredstva opredijeljena kroz programsku 2016. godinu do kraja 2021. godine, a sredstva opredijeljena kroz programsku 2017. godinu do kraja 2022. godine. U slučaju da sredstva ne budu ugovorena i isplaćena u navedenim rokovima, doći će do gubitka dijela dostupnih sredstava EU. Imajući u vidu da se ugovorene obaveze moraju poštovati, to znači da će se iznosi koji se ugovore, a ne utroše u navedenim rokovima finansirati iz nacionalnog budžeta.

Bilateralni program prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija (finansijske alokacije za 2014. i 2015. godinu)

Kroz bilateralni program prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija (finansijske alokacije za 2014. i 2015. godinu) implementira se ukupno 8 ugovora o donacijama, čije je sprovođenje počelo u aprilu/maju tekuće godine. Vrijednost ugovora čija je implementacija u toku i doprinos EU iznosi cca. 2,7 miliona €. U skladu sa dinamikom sprovođenja i ugovornim obavezama, tokom prvog kvartala isplaćena su predfinansiranja korisnicima ugovora u iznosu od cca. 1,4 miliona €.

Kroz finansijsku alokaciju za 2014. godinu, finansiraju se 4 ugovora i to:

- Očuvanje kulturnih pejzaža Albanije i Crne Gore (Preserving Cultural Landscape of Albania and Montenegro);
- Lokalna gastronomija kao turistička ponuda prekograničnog regiona (Local Cuisine as Tourism Offer of Cross-border Region);
- Mladi Crnogorci i Albanci u usjevima malina (Youth Montenegrins and Albanians in Raspberry Crops);
- Dečiji turizam u prekograničnoj oblasti (Child Friendly Tourism in the Cross-Border Region).

Kroz finansijsku alokaciju za 2015. godinu, finansiraju se 4 ugovora i to:

- Nepogode ne poznaju granice (Disasters do not know borders);
- Povećanje saradnje – od hrišćanskih antikviteta ka unaprijeđenom turizmu (Augmenting Cooperation from Christian Antiquities Towards);
- Zelena ostrva (Green Lands);
- Ženska strana kvaliteta (The Feminine side of Quality).

Bilateralni program prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo (finansijske alokacije za 2014. i 2015. godinu)

Prvi poziv za dostavljanje prijedloga projekata u okviru Programa je u toku i potpisivanje ugovora o donacijama u okviru bilateralnog programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo (finansijske alokacije za 2014. i

2015. godinu.) planirano je u septembru 2018. godine. Postupak ocjenjivanja ponuda je završen i odobren je izvještaj o ocjenjivanju ponuda od strane Delegacije Evropske unije (DEU) u Crnoj Gori. Takođe, odrađen je proces tzv. čišćenja budžeta svih odabranih aplikacija, pa je u toku faza odobrenja Finalnog izvještaja o prihvatljivosti aplikacija od strane DEU nakon koje će uslijediti i potpisivanje ugovora sa izabranim podnosiocima aplikacija.

Vrijednost programa prekogranične saradnje Crna Gora-Kosovo (finansijske alokacije za 2014. i 2015. godinu) i doprinos EU iznosi cca. 2,4 miliona €.

IPARD II program (2014-2020)

Nakon potpisanog Finansijskog sporazuma za Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II - 2014-2020 (06. decembar 2017. godine), IPARD Agencija je pristupila aktivnostima u cilju realizacije prvog poziva za finansiranje korisnika podrške kroz mjere definisane i akreditovane Programom. S tim u vezi, prvi javni poziv za dodjelu sredstava finansijske podrške za mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD-a II 2014–2020“ objavljen je u februaru 2018. godine i u toku je ocjena dostavljenih zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupno je dostavljeno 389 aplikacija, a procijenjeno vrijeme za ugovaranje jeste najmanje 6-7 mjeseci, imajući u vidu iskustva stečena kroz ugovaranje projekata u okviru IPARD „like“ programa.

Prvi javni poziv za dodjelu sredstava finansijske podrške za mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“ Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD-a II 2014–2020“ objavljen je u aprilu 2018. godine i usmjeren je na investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda. Poziv za dostavljanje zahtjeva za dodjelu podrške u okviru mjere 3 otvoren je do jula tekuće godine.

U cilju promovisanja mjere 1 i upoznavanja sa uslovima, kriterijumima i procedurama objavljenog javnog poziva, predstavnici MPRR-a su u proteklom periodu održali ukupno 22 radionice na cijeloj teritoriji Crne Gore. Zabilježeno je prisustvo ukupno 900 potencijalnih aplikanata, a tokom održavanja radionica dati su svi neophodni odgovori na postavljena pitanja. U cilju promovisanja mjere 3 i upoznavanja sa uslovima, kriterijumima i procedurama objavljenog javnog poziva, predstavnici MPRR-a su u proteklom periodu održali ukupno 9 radionica na cijeloj teritoriji Crne Gore. Zabilježeno je prisustvo ukupno 80 potencijalnih aplikanata, a tokom održavanja radionica dati su svi neophodni odgovori na postavljena pitanja.

U skladu sa odredbama Sektorskog sporazuma i Finansijskog sporazuma za IPARD II program, a u cilju poštovanja tzv. n+3 pravila, prvi ključni rok o kojem treba voditi računa je zapravo rok za potrošnju godišnje alokacije za 2015. godinu, a to je 31. decembar 2018. godine. Na osnovu kalkulacija urađenih od strane Direktorata za upravljačku strukturu i stalne komunikacije sa predstavnicima DG AGRI, u cilju spriječavanja gubitka sredstava Direktorat za upravljačku strukturu je pripremio zahtjev za avansnu uplatu sredstava i to do iznosa kojim se neće ugroziti pravilo n+3 koje bi dovelo do tzv. de-committmenta. Na taj način će se izbjeći gubitak u tekućoj godini, međutim tokom 2019. godine je neophodno intenzivirati aktivnosti realizacije projekata. Odlaganje sprovođenja ionako dugotrajnih procedura odobravanja projekata i slabija realizacija neminovno će uticati na gubitak dostupnih sredstava.

Imajući u vidu da IPARD II program, pored mjera za koje je povjereno izvršavanje budžetskih zadataka (Mjere 1 i 3) sadrži i dodatne mjere za koje je potrebno uputiti zahtjev Evropskoj komisiji, u cilju što kvalitetnijeg planiranja korišćenja sredstava raspoloživih kroz IPARD II program, neophodno je u što kraćem roku pristupiti detaljnijoj razradi dodatnih mjera, kao i pripremi odgovarajućih Priručnika o procedurama i drugoj neophodnoj dokumentaciji koja predstavlja sastavni dio Zahtjeva za povjeravanje izvršenja budžetskih zadataka koji se upućuje prema Evropskoj komisiji. Nacionalni službenik za ovjeravanje je u tom smislu uputio zahtjev Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja, a nakon pripremnih aktivnosti sa njihove strane biće intezivirane aktivnosti u pravcu pripreme kompletne dokumentacije za akreditaciju novih mjera.

Dodatno, shodno obavezi praćenja preostalih preporuka iz Finalnog izvještaja revizora DG AGRI, Direktorat za upravljačku strukturu pripremio je u saradnji sa Operativnom strukturom, ažurirane odgovore i iste uputio Evropskoj komisiji na razmatranje i procjenu.

Potencijalno otvoreno pitanje jeste popunjavanje upražnjenog mjesta ekspersko-rukovodnog kadra u Direktoratu za upravljačku strukturu i eksperskih kadrova u Direktoratu za plaćanje (IPARD agenciji) Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.